

Twee kampen in Oranje
Je bent voor of tegen
Dorp in Drenthe verdeeld
door asielzoekers
Het Grote Verhaal 10-11

Wiskunde
Vlakvullende
vijfhoek
Misschien
vinden ze er nóg
wel meer
Wetenschap 19

Zeventig jaar later
Ieder zijn eigen Indië
Herdenking
onafhankelijkheid
Boeken 1-3

JAARGANG 45 NO.267

PRIJS €2,50

‘Geweld Indië was structureel’

1945-1950 Nieuw historisch onderzoek maakt officiële standpunt over ‘excessen’ Nederlandse militairen onhoudbaar

Door **Anne-Lot Hoek**

AMSTERDAM. Nederlandse militairen hebben structureel en op grote schaal extreem geweld gebruikt tegen Indonesiërs in de periode 1945-’50, na het uitroepen van de Indonesische onafhankelijkheid, maandag zeventig jaar geleden.

Ze gingen daarna meestal vrijuit omdat autoriteiten de misstanden systematisch in de doofpot stopten.

Dat concludeert de Zwitsers-Nederlandse historicus Remy Limpach na een omvangrijk onderzoek van overheidsarchieven en persoonlijke getuigenissen, zoals dagboeken en soldatenbrieven.

Het is voor het eerst dat een historicus het geweld „structureel” noemt. Limpach, die volgende maand aan de universiteit van Bern hoopt te promoveren en nu werkzaam is bij het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH), ondergraaft in zijn promotie-onderzoek het officiële overheids-

standpunt dat buitensporig geweld in de jaren 1945-’50 bij wijze van uitzondering, als ‘exces’ voorkwam.

In 1969 verscheen de zogeheten Excessennota, waarin 110 gevallen van extreem geweld worden beschreven die in regeringsarchieven voorkomen. Dat de dekolonisatieoorlog - ook bekend als de ‘Politionele Acties’ - veel gewelddadiger was, is na vele publicaties in de afgelopen decennia algemeen bekend. Maar de kernvraag, of het ging om ‘excessen’ dan wel structureel geweld, is nooit onderzocht. Na de Excessennota kwam er geen parlementaire enquête en belangrijke archieven bleven gesloten.

Wraakacties

Volgens Limpach koos de regering-De Jong destijds bewust voor de eufemistische term ‘exces’ „om te suggereren dat geweld niet op grote schaal voorkwam” en „om gevoelige vergelijkingen met Duitse oorlogsmisdaden te vermijden”.

Limpach concludeert echter dat het Nederlandse leger Indonesiërs juist wel „regelmatig”, „op grote schaal” en „buiten onmiddellijke gevechtsacties om doodde en mishandelde”. Limpach spreekt van vermoedelijk „duizenden” gevallen. Het gaat onder

Term ‘structureel geweld’ destijds politiek onhaalbaar

Cees Fasseur,
historicus en auteur Excessennota (1969)

meer om gevallen van moord op ongewapende burgers als wraakactie of, om een afschrikkend voorbeeld te stellen, het doodschieten van geboeide gevangenen, martelingen in gevangenis, verkrachting en plun-

dering. Uit veel persoonlijke documenten blijkt dat betrokken militairen en getuigen het Nederlandse optreden wel degelijk vergeleken met dat van de Duitse bezetters in Nederland.

Verantwoordelijken ontliepen vaak hun straf, omdat militaire en juridische gezagsdragers dergelijke gevallen stelselmatig in de doofpot stopten. Volgens Limpach ontstond zo een „cultuur van rechteloosheid”.

‘Militair noodgeval’

Historicus Cees Fasseur, die als Justitie-ambtenaar de Excessennota opstelde, zegt in een reactie dat de term ‘structureel geweld’ in 1969 „politiek onhaalbaar” was, al „wist iedereen dat er geen schone oorlogen bestaan”. Hij had destijds vier maanden de tijd om de nota te schrijven, daarom was vervolgonderzoek volgens hem essentieel. Maar de Rijkscommissie voor Vaderlandse Geschiedschrijving, gesteund door de regering-De Jong, heeft daar volgens hem ten onrechte

geen ernst mee gemaakt.

De historica Stef Scagliola (Erasmus Universiteit), die als een van de eersten pleitte voor het gebruik van persoonlijke getuigenissen van veteranen in onderzoek, zegt eveneens dat historici tot nu toe te voorzichtig zijn geweest. „Dat Limpach nu als eerste een duidelijke uitspraak durft te doen is daarom belangrijk.”

Grondig vervolgonderzoek had als ‘feitelijk fundament’ kunnen dienen voor nieuwe vondsten waarover de media de laatste jaren hebben gepubliceerd. Limpachs onderzoek wordt gezien als belangrijke bijdrage aan dat fundament.

Veel gewelddaden zijn destijds uitgelegd als „militair noodgeval”. Of als noodzakelijke „contraterreur” tegen Indonesisch geweld, zoals het optreden van kapitein Westerling op Zuid-Celebes in 1949. Volgens Limpach is die term echter misleidend. Het verhuut dat Nederlandse militairen in diezelfde periode zelf ook ongewapende Indonesiërs martelden en doodden.

De Excessennota legt de verantwoordelijkheid vooral bij gewone soldaten. Limpach meent echter dat de oorzaken van het geweld in de militaire structuur verankerd zaten en dat officieren hun ondergeschikten doelbewust de vrije hand gaven.

Morgen in NRC Weekend: Indië-Indonesië: 70 jaar onafhankelijkheid

Advertentie

nrcboeken >

Isabel Allende

De Japanse minnaar

‘Een schrijver is nooit te oud om zichzelf te overtreffen.’
de Volkskrant

Bestel op nrcwebwinkel.nl/ebooks

29%
korting

e-book
van 13,99 voor
9,99

Geldig t/m 23 augustus

nrcwebwinkel >

PARTTIME
MASTER OF SCIENCE (MSc)
VERANDERMAGEMENT

VOORLICHTINGSBIJENKOMST
24 AUGUSTUS 2015
START PARTTIME MSc VM
SEPTEMBER 2015

PDO.VM.FEWEB@VU.NL
WWW.FEWEB.VU.NL/VERANDERMAGEMENT

VU

VRIJE
UNIVERSITEIT
AMSTERDAM

Faculteit der
Economische
Wetenschappen
en Bedrijfskunde

POLITIONELE ACTIES

ZO DOEN WIJ DAT MET
FOOTPARKEERDERS IN
DE

BELGIË & LUXEMBURG €2,50

